

Michał Pierz

UNIwersytet Papiński Jana Pawła II w Krakowie

Ecclesia semper renovanda –
Kościół ustawicznie się odnawia i czyni pokutę (LG 8)
Konferencja naukowa na Wydziale Teologicznym
Sekcja w Tarnowie
(30 listopada 2016 roku)

W dniu 30 listopada 2016 roku odbyło się w auli im. Jana Pawła II Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie sympozjum na temat: *Ecclesia semper renovanda* – *Kościół ustawicznie się odnawia i czyni pokutę (LG 8)*, zorganizowane przez Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Głównym zagadnieniem konferencji była służba odnowie Kościoła i refleksja nad historyczną koncepcją reformy i odnowy. Prelegenci sympozjum reprezentowali różne dziedziny teologii. W części przedpołudniowej miało miejsce pięć prelekcji, a w popołudniowej cztery.

Odnowa czy reforma Kościoła?
W nurcie eklezjologii soborowej

Otwarcia sympozjum dokonał dziekan Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie, ks. prof. UPPII dr hab. Janusz Królikowski. Ksiądz dziekan zarysował kontekst, w którym należy rozpatrywać temat spotkania. Słowo „reforma”, jak zauważa prelegent, w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* występuje dziewięć razy, lecz tylko raz w kontekście eklezjologicznym. Najczęściej w wyżej wymienionym kontekście pada słowo *renovatio, renovare*. Te dane lingwistyczne wbrew pozorom są niezbędne do zauważenia rozwoju myśli eklezjalnej i do uściślenia pojęć. Zaprezentowana została również krótka historia słowa „reforma”. W okresie soboru trydenckiego (1545–1563) przedmiotem reformy byli kardynałowie, biskupi, księża. Słowo „reforma” można odnaleźć również w listach biskupów

polskich po soborze trydenckim, które to słowo w znakomitej większości odwołuje się do soboru. W okresie XIX/XX wieku osoby głoszące konieczność reformy były hamowane, ze względu na ryzyko podejścia modernistycznego co do reformy. W 1950 roku ukazała się książka Yves'a Congara *Prawdziwa i fałszywa reforma w Kościele*, która stała się fundamentalnym dziełem dotyczącym Kościoła w aspekcie reformowania się. W okresie soboru watykańskiego II publikacja ta była punktem odniesienia. Stałe zadanie Kościoła wyraża się w tym, że jest on *semper purificanda*. Głównym tematem sympozjum nakreślonym przez prelegenta stała się służba odnowie Kościoła.

Słowo Jego Ekscelencji bp. dr. Andrzeja Jeża

W przemowie do uczestników sympozjum pasterz diecezji tarnowskiej przywiódł wszystkim na pamięć zbliżający się v Synod Diecezji Tarnowskiej. W tym kontekście sympozjum wydaje się znaczące, gdyż wiąże się z nim nadzieje, że pomoże przynieść odpowiedzi na pytania: „Skąd przybieramy? Gdzie jesteśmy? Dokąd zmierzamy?” Biskup Tarnowski zauważył, że „Kościół dlatego żyje, ponieważ doświadcza ustawicznej odnowy”. Jeśliby odnowa miała mieć wpływ na rozwój eklezjalny, to jest on przewidywany przy podejmowaniu różnego rodzaju wyzwań. Stale bowiem wysuwa się postulaty w stronę Kościoła, by oczyścił się z tego, co gorszy – co jest **wolaniem o** adekwatność. Ostatecznie sytuacja wymagająca postrzegana jest jako sytuacja korzystna. A jak odróżnić odnowę prawdziwą od fałszywej? Prelegent zauważył, że prawdziwa odnowa rozpoczyna się od nawrócenia indywidualnego, osobistego i we wspólnocie. Dopiero poprzez to nawrócenie przychodzi odnowa całych struktur i grup. Kościół ma narzędzia ku osobistej *metanoi* – są to modlitwa, liturgia i sakramenty. Te podstawowe instrumenty pomagają człowiekowi otwierać się na Ducha Świętego i nie popadać w błędy konserwatyzmu lub jakiegoś innego spłaszczenia eklezjologii.

Eklezjologia w służbie odnowy Kościoła

Kolejną prelekcję wygłosił prof. Miguel de Salis Amaral, wykładowca Papieskiego Uniwersytetu Świętego Krzyża w Rzymie. Pochodzący z Portugalii kapłan współpracuje z Kongregacją ds. Kanonizacyjnych. Prelegent podjął się zagadnień eklezjologicznych, które można określić jako trudne. Rozwój odnowy ukazany został w kontekście historycznym. Zwrócono uwagę

na motywy reformy (wg Yves'a Congara): pragnienie większej świętości oraz pragnienie większego przystosowania się do człowieka współczesnego. To ostatnie winno być rozumiane jako odkrycie języka, sposobu lub stylu trafiającego do ludzi XXI wieku. Doprecyzowana została terminologia, w której rozróżniono *aggiornamento*, „nawrócenie wewnętrzne”, „oczyszczenie”, „odnowę zewnętrzną”. Słowa „reforma” i „odnowa” nie są bowiem synonimami, nie są też przeciwstawieństwami, lecz dotyczą po prostu innych dziedzin. **Odnowa** ujmowałaby Kościół jako całość, a **reforma** miałaby się ogniskować wokół elementów ludzkich. Kościół pojmowany jest jako Lud Boży i jako święty, lecz będzie to świętość niedoskonała. Stąd widoczne jest dążenie do doskonałości eschatologicznej. **Odnowa** Ludu Bożego łączy się z bólem i z krzyżem. Konkluzją wykładu było stwierdzenie, że prawdziwa odnowa wewnętrzna weryfikuje się przez powrót do zasady tradycji, a nie przez wprowadzenie jakiegś nowości.

Ucieleśnianie (mistycznego) Ciała.

Uwagi o sensie synodalności i synodu diecezjalnego

Ksiądz dr Grzegorz Strzelczyk z Uniwersytetu Śląskiego przedstawił pojęcie synodalności i swoje uwagi związane z synodem diecezjalnym. Były one o tyle ciekawe, bo wyrosły na kanwie Synodu Diecezji Katowickiej. Prelegent przygotowywał bowiem synod tejże diecezji. Synodalność w historii nie była ujmowana w stricto kanonicznym znaczeniu, lecz bardziej jako *communio* i rozeznawanie woli Bożej. To rozeznawanie dokonuje się w Kościele, który jest Ciałem Jezusa. Ciało to nie jest głównie mistyczne, bo byłoby ponad nami (bez potrzeby reformy, odnowy czy udoskonalania), a jest wcielone (wymaga więc struktur). Prelegent wyróżnia również cztery funkcje synodu: doktrynalną, porządkująco-ustrojową, dyscyplinarną i komunijną. Funkcja doktrynalna wbrew pozorom niekoniecznie była pierwotna, ale taką cechę można przypisać funkcji porządkująco-ustrojowej – każda wspólnota jest autonomiczna pod swoim biskupem. Synodalność domaga się ukonkretnienia, czego wyrazem mogą być wszelkie podejmowane wspólnie działania na rzecz budowania wspólnoty. Podsumowując, można powiedzieć, że synod jest próbą wiary.

Wyznaczniki rozwoju Kościoła według Drugiego Listu św. Jana

Siostra dr Joanna Nowińska dokonała fachowej egzegezy Drugiego Listu św. Jana. Powstały w I wieku list jest adresowany do jednego z liderów wspólnoty. Wychodząc od słów Biblii, stwierdziła, że rozwój jest powrotem do fundamentów. Prelegentka mówiła o nobilitacji człowieczeństwa, jak i o rozwoju stymulowanym radością z owoców przebywania w Bogu i trwania w miłości. Miłość do Boga będzie więc polegała, zgodnie ze słowem *peripateō* (oznaczającym rozwijać się, kroczyć naprzód), na chodzeniu według przykazań Boga. Siostra zwróciła uwagę, że fakt wcielenia sankcjonuje wzajemną miłość, i to zarówno wobec Boga, jak i wobec społeczeństwa. Dlatego też można stwierdzić, że rozwój i odnowa będą wtedy, gdy będziemy **Ignąć do Boga**.

Charyzmaty odnawiają Kościół – perspektywy i ograniczenia

Sesję popołudniową rozpoczął ks. prof. dr hab. Bogdan Ferdek. Zaprezentowana została odpowiedź na pytanie, jak charyzmaty przyczyniają się do odnowy Kościoła. Z Pierwszego Listu do Koryntian wywodzą się dwa obrazy, dobrze przedstawiające Kościół: święta świątynia Boga i Boża budowla. W czasach powstawania Listu do Koryntian budowla była Kościołem składającym się z pogan, którzy zostawali chrześcijanami. Prelegent stwierdził, że „Boża budowla dziś to Kościół składający się z chrześcijan zachowujących się jak poganie”. Potrzebna jest więc reforma. Pierwotna reforma odnosiła się do sytuacji, w której aktualne złe i niepoprawne usytuowanie bądź postępowanie powraca do pierwotnego ideału dobra. W dalszym wykładzie prelegent dokonał przejścia od pojęcia „reforma” do pojęcia „odnowa”, które jego zdaniem wydaje się lepsze. Odnowa pojmowana jest jako *ablatio* – usuwanie tego, co niepotrzebne. *Ablatio* odsłania eschatologiczny ideał Kościoła – świętość. Następnie prelegent przedstawił wybrane charyzmaty, ukazując, że ich kryteriami autentyczności są odnowa i rozbudowa. Charyzmaty powinny służyć realizowaniu powołania do świętości oraz zaangażowaniu w misyjne głoszenie Ewangelii.

Kult maryjny odnawia i ożywia Kościół

Ojciec prof. UKSW dr hab. Grzegorz Bartosik w dziewięciu punktach uzasadniał tezę zawartą w tytule swego wykładu. Zwrócił uwagę m.in. na biblijny fundament kultu Maryi, jak również odniósł się do polskiej tradycji. W niej niezwykle rolę odgrywają sanktuaria maryjne i przykład wielu świętych, wiernych czcicieli Maryi. W kontekście zbliżających się obchodów 100-lecia objawień w Fatimie jednym z kierunków odnowy Kościoła może być sięgnięcie do treści objawień. Prelegent zestawił obecność Maryi w Kościele z historycznymi wydarzeniami, które wpływały na przetrwanie i rozwój państwa polskiego. Wymienione zostały skutki przyjęcia Maryi za patronkę narodu, jak i osobistego, zażyłego obcowania z nią przez każdego Polaka: „posłuszeństwo Maryi spowodowało odnowienie, ożywienie, a nawet zmarłych wstanie”.

Przepowiadanie w służbie odnowy Kościoła

Ksiądz prof. UPJPII dr hab. Henryk Sławiński stwierdził, że przy odnowie Kościoła pojmowanej jako powrót do źródeł biblijnych i patrystycznych ważne jest przepowiadanie słowa. Głoszenie jest „zadaniem i obowiązkiem, jest konieczne i niezastąpione”. Przepowiadanie nie jest więc sprawą, nad którą można się zastanawiać. W prelekcji rozwiniętych zostało kilka ciekawych tematów, takich jak: uczynienie Pisma Świętego podstawowym źródłem, homilia integralną częścią liturgii, przepowiadanie zamiast retoryki kościelnej, biblijno-teologiczna koncepcja podmiotu przepowiadania, ekumeniczny wymiar przepowiadania i poszanowanie wolności religijnej. Wielkim ambasadorem tychże wątków w czasach współczesnych jest papież Franciszek. Bezcenne pozostają jego rozmyślenia zaprezentowane w *Evangelii gaudium*. Prelegent zwraca również uwagę na to, że Słowo Chrystusa trwa w słowie Kościoła. Fakt, że Kościół został zbudowany mocą słowa Chrystusa, ma fundamentalne znaczenie dla jego dalszego rozwoju oraz reformy. Bowiem przepowiadanie słowa Chrystusa przez Kościół jest pierwszą i podstawową funkcją jego autorealizacji, pełni więc funkcję eklezjotwórczą. Wszystkie tematy ukazywały podstawową prawdę, że lepsze przepowiadanie przyczynia się do odnowy Kościoła.

„W imię Chrystusa...” (2 Kor 5, 20).
Troska św. Pawła o wspólnotę Kościoła w Koryncie

Ksiądz dr hab. Piotr Łabuda dokonał przejrzystej egzegezy fragmentu Drugiego Listu do Koryntian. W wypowiedzi można było wyróżnić cztery części. Pierwsza dotyczyła Koryntu jako miejscowości, z bogatym kontekstem historycznym i geograficznym. Druga opisywała pobyt apostoła Pawła na terenach Achai. Trzecia przedstawiała sam List do Koryntian, zaś czwarta dotyczyła istoty pouczenia Pawłowego. Według apostoła gruntowne odwrócenie się na nową drogę (gr. *katallagē*) jest skutkiem wcześniejszego otwarcia się i zgody na pojednanie. Dzięki pojednaniu Bóg nie liczy ludziom ich grzechów. Święty Paweł podkreśla, że pojednanie z powodu Chrystusa jest przekazywane dalej. Odnowa osobista, polegająca na postawie otwartości wobec pojednania z Bogiem, będzie wpływać na odnowę całego Kościoła.

Podsumowania sympozjum dokonał ks. prof. UPJPII dr Marek Kluz, wyrażając nadzieję, że sympozjum wpłynie na owocność dokonującej się już odnowy Kościoła.